

Dansk udgave

Retsforskrifter

Indhold

I *Retsakter hvis offentliggørelse er obligatorisk*

.....

II *Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk*

Rådet

86/609/EØF

- ★ Rådets direktiv af 24. november 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om beskyttelse af dyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål 1

II

(Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

RÅDET

RÅDETS DIREKTIV

af 24. november 1986

om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om beskyttelse af dyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål

(86/609/EØF)

RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESKABER HAR —

UDSTEDT FØLGENDE DIREKTIV

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig artikel 100,

under henvisning til forslag fra Kommissionen ⁽¹⁾,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet ⁽²⁾,

under henvisning til udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg ⁽³⁾, og

ud fra følgende betragtninger:

I medlemsstaternes nugældende love om beskyttelse af dyr, der anvendes til visse forsøg, er der forskelle, der kan have indflydelse på, hvorledes det fælles marked fungerer;

med henblik på at fjerne disse forskelle bør medlemsstaternes love harmoniseres; ved denne harmonisering bør det sikres, at der ikke anvendes flere dyr til forsøg eller andre videnskabelige formål end højst nødvendigt, at sådanne dyr passes forsvarligt og ikke unødigt påføres smerte, lidelse, angst eller varigt men, samt at smerte, lidelse, angst eller varigt men, der ikke kan undgås, begrænses mest muligt;

det bør navnlig undgås, at der sker unødigt gentagelse af forsøg —

Artikel 1

Direktivet har til formål at sikre, at medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om beskyttelse af dyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål, tilnærmes indbyrdes, således at det undgås, at disse, navnlig ved konkurrencefordrejning eller handelshindringer, indvirker på Fællesmarkedets gennemførelse og funktion.

Artikel 2

I dette direktiv forstås ved:

- a) »*dyr*«: medmindre andet er angivet, alle levende hvirveldyr (undtagen mennesker), herunder fritlevende larveformer og/eller larveformer, der kan formere sig, bortset fra fostre;
- b) »*forsøgsdyr*«: dyr, der anvendes eller skal anvendes til forsøg;
- c) »*opdrættede dyr*«: dyr, der er opdrættet specielt med henblik på forsøg i anlæg, der er godkendt af eller registreret hos myndigheden;
- d) »*forsøg*«: enhver brug af dyr til forsøg eller andre videnskabelige formål, som kan påføre det smerte, lidelse, angst eller varigt men, herunder alle handlinger, der er bestemt til eller sandsynligvis vil medføre fødsel af et dyr i en sådan tilstand, bortset fra de mindst smertefulde metoder, der accepteres i moderne praksis (dvs. »humane« metoder«, i forbindelse med aflivning eller mærkning af dyr; et forsøg indledes i det øjeblik, et dyr første gang forberedes til anvendelse, og afsluttes, når der

⁽¹⁾ EFT nr. C 351 af 31. 12. 1985, s. 16.

⁽²⁾ EFT nr. C 255 af 13. 10. 1986, s. 250.

⁽³⁾ EFT nr. C 207 af 18. 8. 1986, s. 3.

ikke skal gøres flere iagttagelser under det pågældende forsøg; udelukkelse af smerte, lidelse, angst eller varigt men ved vellykket brug af anæstetika, analgetika eller andre metoder medfører ikke, at denne definition ikke gælder for anvendelsen af dyr; praktisk eller klinisk dyrlægevirksomhed af ikke-forsøgsmæssig karakter er ikke omfattet af dette direktiv;

- e) »myndighed«: vedkommende myndigheder, som de enkelte medlemsstater har udpeget til at føre tilsyn med forsøg i henhold til dette direktiv;
- f) »kompetent person«: en person, der af en medlemsstat anses for at være kvalificeret til at udøve den relevante funktion som beskrevet i dette direktiv;
- g) »virksomhed«: et anlæg, en bygning, en gruppe af bygninger eller andre lokaler, herunder steder, der ikke er helt tillukket eller tildækket, samt mobile anlæg;
- h) »opdrættervirksomhed«: en virksomhed, hvor der opdrættes dyr med henblik på anvendelse til forsøg;
- i) »leverandørvirksomhed«: en virksomhed, bortset fra opdrættervirksomheder, hvorfra der leveres dyr med henblik på anvendelse til forsøg;
- j) »brugervirksomhed«: en virksomhed, hvor der anvendes dyr til forsøg;
- k) »forsvarligt bedøvet«: dyrets følesans er ophævet ved bedøvelsesmetoder (lokal eller universel bedøvelse), der er lige så effektive som dem, der benyttes i god, veterinær praksis;
- l) »aflivet på human måde«: dyret aflives med mindst mulig fysisk og mental lidelse på en for dyrearten passende måde.

Artikel 3

Dette direktiv gælder for anvendelse af dyr til forsøg, der foretages med et af følgende formål:

- a) udvikling og fremstilling af samt kvalitets-, effektivitets- og sikkerhedskontrol med lægemidler, fødevarer og andre stoffer eller produkter;
  - i) til forebyggelse, diagnosticering eller behandling af sygdomme eller anden abnormitet eller virkningerne deraf hos mennesker, dyr eller planter,
  - ii) til vurdering, påvisning, justering eller forandring af fysiologiske tilstande hos mennesker, dyr eller planter;
- b) beskyttelse af det naturlige miljø af hensyn til menneskers og dyrs sundhed eller velfærd.

Artikel 4

Medlemsstaterne drager omsorg for, at det forbydes at foretage forsøg med dyr, der i henhold til bilag I til konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter og bilag C, del I, til Rådets forordning (EØF) nr. 3626/82⁽¹⁾ betragtes som udryddelsestruede arter, medmindre sådanne forsøg er i overensstemmelse med nævnte forordning, og forsøgets formål er:

- forskning med henblik på bevarelse af den pågældende art, eller
- vigtige biomedicinske formål, såfremt den pågældende art rent undtagelsesvis viser sig at være den eneste, der kan anvendes til disse formål.

Artikel 5

For så vidt angår dyrenes almindelige pasning og de forhold, hvorunder de anbringes, skal medlemsstaterne drage omsorg for, at:

- a) alle forsøgsdyr bliver anbragt i passende omgivelser og under forhold, der giver dem i det mindste en vis bevægelsesfrihed, og som er forsvarlige for deres sundhedstilstand og velbefindende samt at de får foder, vand og pasning, der opfylder samme formål;
- b) forsøgsdyrenes muligheder for at tilfredsstille deres fysiologiske og etologiske behov begrænses mindst muligt;
- c) de fysiske vilkår, under hvilke forsøgsdyr opdrættes, holdes eller anvendes, kontrolleres dagligt;
- d) forsøgsdyrs velbefindende og sundhedstilstand iagttages af en kompetent person med henblik på at undgå smerte og unødigt lidelse, angst eller varigt men;
- e) der træffes foranstaltninger til at sikre, at alle konstaterede mangler eller lidelser afhjælpes hurtigst muligt.

Ved iværksættelsen af bestemmelserne i litra a) og b) tager medlemsstaterne udgangspunkt i de retningslinjer, der er anført i bilag II.

Artikel 6

1. Den enkelte medlemsstat udpeger den eller de myndigheder, der er ansvarlige for tilsynet med gennemførelsen af bestemmelserne i dette direktiv.
2. Som led i gennemførelsen af dette direktiv vedtager medlemsstaterne de nødvendige foranstaltninger til, at den udpegede myndighed, der er omhandlet i stk. 1, kan rådføre sig med sagkyndige inden for det pågældende område.

⁽¹⁾ EFT nr. L 384 af 31. 12. 1982, s. 1.

Artikel 7

1. Forsøg må kun udføres af kompetente personer med tilladelse hertil eller under en sådan persons direkte ansvar, eller såfremt det pågældende forsøg eller videnskabelige projekt er tilladt i henhold til bestemmelserne i den nationale lovgivning.

2. Forsøg må ikke udføres, hvis der på rimelig og praktisk måde kan benyttes en anden videnskabeligt tilfredsstillende metode, som ikke medfører anvendelse af dyr, for at opnå de tilstræbte resultater.

3. Når der skal udføres et forsøg, skal valget af dyreart nøje overvejes, og om nødvendigt skal der gøres rede for valget over for myndigheden. Ved valget af forsøgsformer skal vælges sådanne, hvortil der anvendes så få dyr som muligt, hvortil der anvendes dyr med laveste neuro-fysiologiske følsomhed, samt former, som forårsager mindst smerte, lidelse, angst eller varigt men, og som giver størst sandsynlighed for tilfredsstillende resultater.

Ved forsøg må dyr indfanget i naturen kun anvendes, hvis anvendelse af andre dyr ikke vil kunne opfylde forsøgets formål.

4. Alle forsøg skal tilrettelægges på en sådan måde, at forsøgsdyrene ikke udsættes for angst eller påføres unødigt smerte og lidelse. Forsøgene foretages i henhold til bestemmelserne i artikel 8. De foranstaltninger, der er foreskrevet i artikel 9, skal træffes under alle omstændigheder.

Artikel 8

1. Alle forsøg skal udføres under universel eller lokal bedøvelse.

2. Stk. 1 finder ikke anvendelse:

- a) hvis bedøvelse skønnes at være mere traumatisk for dyret end selve forsøget;
- b) hvis bedøvelse er uforenelig med forsøgets formål; i sådanne tilfælde skal der ved lov og/eller administrativt træffes foranstaltninger for at sikre, at sådanne forsøg ikke foretages unødigt.

Bedøvelse skal anvendes i tilfælde af alvorlige læsioner, som kan påføre stærk smerte.

3. Er bedøvelse ikke mulig, skal der anvendes analgetika eller andre egnede metoder for at sikre, at smerte, lidelse, angst eller varigt men begrænses mest muligt, og at dyret ikke påføres stærk smerte, angst eller lidelse.

4. Hvis det er foreneligt med forsøgets formål, skal et bedøvet dyr, som får stærke smerter, når bedøvelsen er ophørt, i tide behandles med smertestillende midler, eller, hvis dette ikke er muligt, straks aflives på human måde.

Artikel 9

1. Ved afslutningen af et forsøg skal der træffes beslutning om, hvorvidt dyret skal holdes i live eller aflives på human måde, idet dyret dog ikke må holdes i live, hvis der er sandsynlighed for, at det, selv om det i alle andre henseender har genvundet sin normale sundhedstilstand, fortsat vil kunne få varige smerter eller komme i en varig angsttilstand.

2. De i stk. 1 omhandlede beslutninger skal træffes af en kompetent person, helst en dyrlæge.

3. Såfremt et dyr ved afslutningen af et forsøg:

- a) skal holdes i live, skal det have den pleje, som dets sundhedstilstand kræver, anbringes under tilsyn af en dyrlæge eller anden kompetent person og holdes under betingelser, der opfylder kravene i artikel 5; bestemmelserne i dette litra kan dog fraviges i tilfælde, hvor dyret efter en dyrlæges opfattelse ikke ville lide som følge af en sådan undtagelse;
- b) ikke skal holdes i live eller ikke er omfattet af bestemmelserne i artikel 5 vedrørende dets velbefindende, skal det aflives på human måde så hurtigt som muligt.

Artikel 10

Medlemsstaterne drager omsorg for, at enhver genanvendelse af dyr til forsøg er forenelig med bestemmelserne i dette direktiv.

I særdeleshed må dyr kun anvendes én gang til forsøg, som medfører stærk smerte, angst eller lignende lidelse.

Artikel 11

Uanset de øvrige bestemmelser i dette direktiv kan myndigheden, hvis forsøgets formål kræver det, tillade, at det pågældende dyr slippes løs, hvis den finder det godtgjort, at der er gjort alt for at sikre dyrets velbefindende, og såfremt dets sundhedstilstand tillader det, og der ikke er nogen fare for folkesundheden eller miljøet.

Artikel 12

1. Medlemsstaterne fastsætter fremgangsmåder, efter hvilke selve forsøgene eller oplysninger om de personer, der leder dem, i forvejen skal anmeldes til myndigheden.

2. Hvis dyr skal anvendes til forsøg, hvorunder de vil eller kan få stærke og muligvis langvarige smerter, skal forsøget særskilt anmeldes til og begrundes over for myndigheden, eller tillades særskilt af denne. Myndigheden skal træffe passende retslige eller administrative foranstaltninger, hvis den ikke finder det godtgjort, at forsøget er af tilstrækkelig betydning for opfyldelse af grundlæggende behov hos mennesker eller dyr.

Artikel 13

1. På grundlag af ansøgningerne om tilladelse, de modtagne anmeldelser og de udfærdigede rapporter skal myndigheden i hver medlemsstat indsamle og så vidt muligt regelmæssigt offentliggøre statistiske oplysninger om anvendelse af dyr til forsøg for så vidt angår:

- a) antal og art af dyr, der er anvendt til forsøg;
- b) antal dyr, opdelt efter kategorier, der er anvendt til de i artikel 3 omhandlede forsøg;
- c) antal dyr, opdelt efter kategorier, der er anvendt til lovbestemte forsøg.

2. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den fortrolige karakter af alle oplysninger af særlig kommerciel interesse, der meddeles i henhold til dette direktiv, er beskyttet.

Artikel 14

Personer, der udfører forsøg eller deltager deri, samt personer, der passer dyr, som anvendes til forsøg, herunder udfører overvågningsopgaver, skal have den fornødne faglige uddannelse.

Navnlig skal de personer, som udfører forsøgene eller fører tilsyn med udførelsen heraf, have modtaget undervisning i en videnskabelig disciplin, som er relevant for det forsøgsarbejde, der foretages og være i stand til at omgås og passe forsøgsdyr; de skal desuden over for myndigheden have godtgjort, at de har den fornødne faglige uddannelse til at kunne udføre deres opgaver.

Artikel 15

Opdrætter- og leverandørvirksomheder skal godkendes af eller registreres hos myndigheden og opfylde kravene i artikel 5 og 14, medmindre der er givet dispensation i henhold til artikel 19, stk. 4, eller artikel 21. En leverandørvirksomhed må kun erhverve dyr fra en opdrættervirksomhed eller en anden leverandørvirksomhed, medmindre dyret er lovligt indført og ikke er vildt eller herreløst. En almindelig eller særlig dispensation fra sidstnævnte bestemmelse kan indrømmes en leverandørvirksomhed i henhold til bestemmelser, der fastsættes af myndigheden.

Artikel 16

Den i artikel 15 omhandlede godkendelse eller registrering skal omfatte navnet på den kompetente person, der har ansvaret for virksomheden, og som har til opgave at yde eller sørge for forsvarlig pasning af de dyr, der opdrættes eller holdes på virksomheden, og som skal drage omsorg for, at bestemmelserne i artikel 5 og 14 overholdes.

Artikel 17

1. Opdrætter- og leverandørvirksomheder skal føre journal over antallet og arten af dyr, som sælges eller leveres, datoen for salg eller levering, modtagerens navn og adresse samt antallet og arten af dyr, der er døde under deres ophold på den pågældende opdrætter- eller leverandørvirksomhed.

2. Hver myndighed foreskriver, hvilke journaler der skal føres og stilles til myndighedens rådighed af den person, som har ansvaret for de i stk. 1 omhandlede virksomheder; sådanne journaler skal opbevares i mindst tre år fra datoen for sidste indføring og er underkastet regelmæssig kontrol af myndighedens embedsmænd.

Artikel 18

1. Hver hund, kat eller primat (bortset fra mennesker) på en opdrætter-, leverandør- eller brugervirksomhed skal inden fravænningsen på mindst smertefulde måde forsynes med et individuelt identifikationsmærke, dog bortset fra de i stk. 3 omhandlede tilfælde.

2. Når en umærket hund, kat eller primat (bortset fra mennesker) modtages for første gang af en virksomhed efter fravænningsen, skal den mærkes så hurtigt som muligt.

3. Når en hund, kat eller primat (bortset fra mennesker) inden fravænningsen overføres fra en virksomhed som omhandlet i stk. 1 til en anden, og det af praktiske grunde ikke er muligt at mærke den forinden, skal der af modtager-virksomheden føres en fuldstændig journal, især med angivelse af dyrets moder, indtil dyret kan mærkes.

4. Alle virksomheder indfører i deres journaler enkeltheder vedrørende identiteten af hver hund, kat og primat (bortset fra mennesker), samt hvor de er erhvervet.

Artikel 19

1. Brugervirksomheder skal registreres hos myndigheden eller godkendes af denne. Der skal træffes foranstaltninger, således at brugervirksomheder råder over anlæg og udstyr, der er egnet til de anvendte dyrearter og til udførelsen af de dér foretagne forsøg; anlæg og udstyr skal være udformet, konstrueret og fungere på en sådan måde, at det sikres, at

forsøgene foretages så effektivt som muligt med det formål at opnå homogene resultater med det mindst mulige antal dyr og med mindst mulig smerte, lidelse, angst eller varigt men til følge.

2. På hver brugervirksomhed:

- a) skal der udpeges en eller flere personer, der har det administrative ansvar for dyrenes pasning og for at udstyret fungerer tilfredsstillende;
- b) skal der være et tilstrækkeligt stort uddannet personale;
- c) skal der være truffet egnede foranstaltninger med henblik på veterinær rådgivning og behandling;
- d) skal en dyrlæge eller en anden kompetent person pålægges rådgivende opgaver med hensyn til dyrenes velfærd.

3. Forsøg kan efter tilladelse fra myndigheden udføres uden for brugervirksomhederne.

4. På brugervirksomheder må kun anvendes dyr leveret fra opdrætter- eller leverandørvirksomheder, medmindre der er opnået almindelig eller særlig dispensation i overensstemmelse med bestemmelser, der fastsættes af myndigheden. Der skal så vidt muligt anvendes opdrættede dyr. Herreløse husdyr må ikke anvendes til forsøg. Almindelig dispensation i henhold til dette stykke må ikke omfatte herreløse hunde og katte.

5. Brugervirksomheder skal føre journaler over samtlige anvendte dyr og stille dem til rådighed på anmodning af myndigheden. Journalerne skal navnlig indeholde oplysning om antal og art af samtlige erhvervede dyr, hvem de er erhvervet fra samt datoen for dyrenes modtagelse. Journalerne skal opbevares mindst tre år og på anmodning stilles til rådighed for myndigheden. Brugervirksomheder skal underkastes regelmæssig kontrol af repræsentanter for myndigheden.

Artikel 20

Når brugervirksomheder opdrætter dyr til forsøg på virksomheden selv, er registrering eller godkendelse i henhold til artikel 15 og 19 kun nødvendigt én gang. Virksomheden skal dog opfylde de relevante bestemmelser i dette direktiv vedrørende opdrætter- og brugervirksomheder.

Artikel 21

Når dyr af de i bilag I anførte arter anvendes til forsøg, skal de være opdrættede, medmindre der er opnået almindelig eller særlig dispensation i overensstemmelse med bestemmelser, der fastsættes af myndigheden.

Artikel 22

1. For at undgå unødigt gentagelse af forsøg med henblik på at efterkomme national lovgivning eller Fællesskabets

retsforskrifter vedrørende sundhed og sikkerhed, skal medlemsstaterne i så vid udstrækning som muligt anerkende gyldigheden af data hidrørende fra forsøg, der er udført på en anden medlemsstats område, medmindre yderligere afprøvning er påkrævet for at beskytte den offentlige sundhed og sikkerhed.

2. I denne forbindelse giver medlemsstaterne, hvor det er praktisk muligt, og medmindre andet er fastsat i gældende fællesskabsdirektiver, Kommissionen oplysninger om deres lovgivning eller administrative praksis vedrørende dyreforsøg, herunder krav, som skal opfyldes forud for markedsføring af produkterne; de giver ligeledes konkrete oplysninger om alle de forsøg, der udføres på deres område, og om tilladelser eller andre administrative enkeltheder i forbindelse med disse forsøg.

3. Kommissionen nedsætter et stående rådgivende udvalg, hvori medlemsstaterne er repræsenteret, og som bistår Kommissionen ved tilrettelæggelsen af udvekslingen af relevante oplysninger idet det samtidig opfylder kravet om at oplysningerne behandles fortroligt; udvalget bistår tillige Kommissionen i andre spørgsmål i forbindelse med gennemførelsen af dette direktiv.

Artikel 23

1. Kommissionen og medlemsstaterne skal fremme forskning med henblik på udvikling og godkendelse af alternative metoder, som kan give lige så omfattende oplysninger som dem, der opnås ved forsøg med dyr, men som indebærer anvendelse af færre dyr eller mindre smertefulde fremgangsmåder; de træffer alle øvrige foranstaltninger, som de anser for velegnede til fremme af forskningen på dette område. Kommissionen og medlemsstaterne følger nøje udviklingen i forsøgsmetoderne.

2. Inden udgangen af 1987 aflægger Kommissionen rapport om muligheden for at ændre de prøver og retningslinjer, der er fastsat i de eksisterende fællesskabsretsforskrifter, under hensyn til de i stk. 1 omhandlede målsætninger.

Artikel 24

Dette direktiv indskrænker ikke medlemsstaternes ret til at anvende eller vedtage strengere foranstaltninger med henblik på beskyttelse af dyr, der anvendes til forsøg, eller for at kontrollere og begrænse anvendelsen af dyr til forsøg. Medlemsstaterne kan navnlig kræve forudgående tilladelse til forsøg eller programmer, der er anmeldt i henhold til artikel 12, stk. 1.

Artikel 25

1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme dette direktiv senest den 24. november 1989. De underretter straks Kommissionen herom.

2. Medlemsstaterne meddeler Kommissionen de nationale retsforskrifter, som de vedtager på det område, der er omfattet af dette direktiv.

Artikel 27

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne.

Artikel 26

Med regelmæssige mellemrum på højst tre år og første gang fem år efter meddelelsen af dette direktiv underretter medlemsstaterne Kommissionen om de foranstaltninger, der er truffet på dette område, og forelægger en passende oversigt over de oplysninger, der er indsamlet i henhold til bestemmelserne i artikel 13; Kommissionen udarbejder en rapport til Rådet og Europa-Parlamentet.

Udfærdiget i Bruxelles, den 24. november 1986.

På Rådets vegne
W. WALDEGRAVE
Formand

BILAG I

LISTE OVER FORSØGSDYR, DER ER OMFATTET AF BESTEMMELSERNE I ARTIKEL 21

Mus	Mus musculus
Rotte	Rattus norvegicus
Marsvin	Cavia porcellus
Guldhamster	Mesocricetus auratus
Kanin	Oryctolagus cuniculus
Primater (bortset fra mennesker)	
Hund	Canis familiaris
Kat	Felis catus
Vagtel	Coturnix coturnix

BILAG II

RETNINGSLINJER FOR ANBRINGELSE OG PASNING AF DYR

(direktivets artikel 5)

INDLEDNING

1. Rådet for Det europæiske økonomiske Fællesskab har vedtaget, at formålet med direktivet er at harmonisere medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af dyr, som anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål, for at forskelle, som for øjeblikket måtte påvirke det fælles markeds funktion, kan blive fjernet. Harmoniseringen skal sikre, at nævnte dyr bliver forsvarligt passet, at de ikke unødigt påføres smerte, lidelse, angst eller varigt men, samt at smerte, lidelse, angst eller varigt men, der ikke kan undgås, begrænses mest muligt.
2. Ganske vist udføres visse forsøg i naturen på fritlevende, selvopholdende vilde dyr, men sådanne forsøg er forholdsvis sjældne. Det altovervejende flertal af dyr, der anvendes til forsøg, må af praktiske grunde holdes under en form for fysisk kontrol i faciliteter, der spænder fra udendørs indhegninger til bure for mindre dyr i en særlig bygning til forsøgsdyr. Dette er en situation med yderst modstridende interesser. På den ene side dyret, hvis behov for bevægelse, sociale kontakter og andre livsytringer må begrænses, og på den anden side den, der udfører forsøgene, og dennes hjælpere, som kræver fuld kontrol med dyret og dets miljø. I dette sammenstød mellem modstridende interesser kan det ske, at dyret først kommer i anden række.
3. Det er derfor i artikel 5 i direktivet bestemt, at »for så vidt angår dyrenes almindelige pasning og de forhold hvorunder de anbringes, skal medlemsstaterne drage omsorg for, at:
  - a) alle forsøgsdyr bliver anbragt i passende omgivelser og under forhold, der giver dem i det mindste en vis bevægelsesfrihed, og som er forsvarlige for deres sundhedstilstand og velbefindende, samt at de får foder, vand og pasning, der opfylder samme formål;
  - b) forsøgsdyrenes muligheder for at tilfredsstille deres fysiologiske og etologiske behov begrænses mindst muligt.«
4. I dette bilag opridses visse retningslinjer, der er baseret på den nuværende viden og praksis med hensyn til anbringelse og pasning af dyr. Heri forklares og suppleres de grundlæggende principper, der er vedtaget i artikel 5. Formålet er således at bistå myndigheder, institutioner og enkeltpersoner med at opfylde direktivets målsætninger i denne forbindelse.
5. Pasning er et ord, som, når det anvendes i forbindelse med dyr, der påtænkes anvendt eller anvendes til forsøg, dækker alle aspekter af forholdet mellem dyr og menneske. Ordets substans er summen af alle de materielle og immaterielle ressourcer, som mennesket tager i anvendelse for at opnå og bevare et dyr i en fysisk og mental tilstand, hvor det lider mindst muligt og udviser den bedste adfærd under forsøg. Pasningen begynder i det øjeblik, hvor dyret er bestemt til at skulle anvendes til forsøg, og fortsætter, indtil det aflives på human vis eller på anden måde bortskaffes fra det pågældende etablissement efter forsøgets afslutning i overensstemmelse med direktivets artikel 9.
6. Sigtet med bilaget er at vejlede om udformningen af hensigtsmæssige staldfaciliteter til dyr. Der findes imidlertid mange forskellige metoder til opdræt og hold af forsøgsdyr, som afviger indbyrdes, navnlig med hensyn til graden af kontrol med det mikrobiologiske miljø. Det må erindres, at det pågældende personale undertiden vil være nødt til at dømme ud fra dyrenes karakter og tilstand, hvor de anbefalede pladsforhold eventuelt ikke måtte være tilstrækkelige, ligesom det er tilfældet med særlig aggressive dyr. Under anvendelsen af de i dette bilag beskrevne retningslinjer bør der tages hensyn til kravene i hver enkelt af disse situationer. Derudover er det nødvendigt at gøre sig disse retningslinjer status klar. I modsætning til selve direktivets bestemmelser er disse ikke bindende, men kun henstillinger, der skal anvendes efter forholdene og er udformet som retningslinjer for den praksis og de normer, som alle involverede samvittighedsfuldt bør bestræbe sig for at overholde. Derfor har det været nødvendigt at benytte ordet »bør« overalt i teksten, selv dér, hvor ordet »skal« ellers måtte synes mere passende. F.eks. er det indlysende, at der skal være foder og vand til rådighed (jf. 3.7.2 og 3.8).
7. Endelig behøver allerede eksisterende dyreopstaldingsfaciliteter af praktiske og finansielle grunde ikke at blive udskiftet, før de er slidt ned eller på anden vis blevet uanvendelige. Medens disse faciliteter venter på at blive erstattet med udstyr, der stemmer overens med nærværende retningslinjer, bør disse så vidt muligt overholdes ved, at man tilpasser antallet og størrelsen af de dyr, der er anbragt i eksisterende bure og indelukker.

DEFINITIONER

I dette bilag, og som supplement til definitionerne anført i direktivets artikel 2, forstås ved:

- a) »staldlokaler«: rum, hvor dyrene normalt er opstaldet, enten med henblik på opdræt og opbevaring eller under udførelsen af et forsøg;
- b) »bur«: en permanent faststående eller flyttelig beholder, der er lukket med solide vægge og mindst på den ene side med tremmer eller flethegn eller i givet fald med net, og hvori der opbevares eller transporteres ét eller flere dyr; afhængigt af belægningsgraden i og størrelsen af beholderen er dyrenes bevægelsesfrihed relativt begrænset;
- c) »indelukke«: et område indhegnet af f.eks. vægge, tremmer eller trådhegn, hvori der holdes ét eller flere dyr; alt afhængigt af indhegningens størrelse og belægningsgraden er dyrenes bevægelsesfrihed normalt mindre begrænset end i et bur;
- d) »løbegård«: et område omgivet af f.eks. hegn, vægge, tremmer eller trådhegn, som ofte ligger uafhængigt af faste bygninger, og hvori dyr, der opbevares i bure eller indelukker, kan bevæge sig frit i visse tidsrum i overensstemmelse med deres etiologiske og fysiologiske behov, såsom for at få motion;
- e) »bås«: et smalt indelukke med tre sider, sædvanligvis med en foderhæk og skillevægge til siderne, hvor ét eller to dyr kan holdes tøjret.

1. FYSISKE FACILITETER

1.1. Funktioner og generel udformning

- 1.1.1. Enhver facilitet bør bære udformet således, at den frembyder et egnet miljø for den art, der huses. Den bør ligeledes være udformet således, at uvedkommende personers adgang hertil forhindres.

Faciliteter, som udgør en del af et større bygningskompleks, bør ligeledes beskyttes med hensigtsmæssige bygningsmæssige foranstaltninger og arrangementer, hvorved antallet af indgange begrænses og uvedkommendes adgang forhindres.

- 1.1.2. Det henstilles, at der foreligger et program for vedligeholdelse af faciliteterne med henblik på at forebygge, at udstyret på nogen måde svigter.

1.2. Staldlokaler

- 1.2.1. Der bør træffes alle nødvendige foranstaltninger med henblik på at sikre, at rummene renses regelmæssigt og effektivt, samt at der opretholdes en tilfredsstillende hygiejnisk standard. Lofter og vægge bør være modstandsdygtige mod skader og deres overflade glat, uigennemtrængelig og letafvaskelig. Navnlig bør opmærksomheden rettes mod sammenføjninger med døre, kanaler, rør og kabler. Dersom der er døre og vinduer i rummet, bør disse konstrueres eller beskyttes sådan, at uønskede dyr holdes ude. Om nødvendigt kan der indfattes en inspektionsrude i døren. Gulve bør være jævne, uigennemtrængelige og med en skridsikker, letafvaskelig overflade, som kan bære vægten af fodertrug og andet tungt udstyr uden at tage skade heraf. Eventuelle gulvfløb bør være fyldestgørende tildækket og udstyret med en barriere, som forhindrer dyr udefra i at få adgang til rummet.
- 1.2.2. Rum, hvor dyrene har mulighed for at løbe frit omkring, bør være forsynet med vægge og gulve med en særlig modstandsdygtig overfladebelægning for at kunne modstå der kraftige slid, der forårsages af dyrene selv og af rengøringsprocessen. Materialet bør ikke være sundhedsskadeligt for dyrene og bør samtidig være sådan, at dyrene ikke kan pådrage sig skader. Det er ønskeligt at have afløb fra sådanne rum. Der må træffes ekstra beskyttelsesforanstaltninger i forbindelse med alt løse og fast inventar, så dette ikke beskadiges af dyrene eller sårer disse. Hvor der er udendørs arealer til motion, bør der i givet fald træffes foranstaltninger til at forebygge, at offentligheden og fremmede dyr får adgang hertil.
- 1.2.3. Rum, der er beregnet til opbevaring af landbrugsdyr (kvæg, får, geder, svin, heste, høns m.v.), bør mindst opfylde de normer, der er fastsat i den europæiske konvention om beskyttelse af landbrugsdyr og foreskrevet af de enkelte landes veterinær- og andre myndigheder.
- 1.2.4. Flertallet af staldlokaler er normalt udformet med henblik på at huse mindre gnavere. Disse rum kan også hyppigt benyttes til at rumme dyr af større arter. Der bør drages omsorg for, at man ikke opbevarer indbyrdes uforenelige arter sammen.
- 1.2.5. Staldlokaler bør om muligt være udstyret med faciliteter til gennemførelse af mindre forsøg og manipulationer, hvor dette måtte være hensigtsmæssigt.

- 1.3. **Laboratorier og lokaler til generelle og specielle forsøgsformål**
- 1.3.1. I opdrætter- og leverandørvirksomheder bør der være fuld rådighed over egnede faciliteter til at gøre forsendelser af dyr parat til ekspedering.
- 1.3.2. Alle virksomheder bør ligeledes kunne råde over et minimum af laboratoriefaciliteter til udførelse af simple diagnoseprøver, obduktioner og/eller indsamling af prøver, som skal underkastes mere omfattende laboratorieundersøgelser andetsteds.
- 1.3.3. Der bør drages omsorg for, at dyrene modtages på en sådan måde, at indgående dyr ikke udsætter andre dyr, der allerede er anbragt i faciliteten, for nogen risiko, f.eks. ved, at førstnævnte sættes i karantæne. Der bør være rum til rådighed til forsøg af både generel og speciel art til brug i situationer, hvor det ikke er ønskeligt at gennemføre forsøgene eller observationerne i staldlokalet.
- 1.3.4. Der bør være tilstrækkelig plads til, at syge eller sårede dyr kan huses særskilt.
- 1.3.5. I givet fald bør der sørges for ét eller flere særskilte operationsrum, der er udstyret til gennemførelse af kirurgiske forsøg under aseptiske forhold. Der bør i givet fald findes faciliteter til rekonvalescens efter operationerne.
- 1.4. **Installationsrum**
- 1.4.1. Lagerrum til foder bør være kølige, tørre og beskyttet mod skadedyr og insektangreb, og soverum tørre og beskyttet mod skadedyr og insektangreb. Andre stoffer, som kan blive fordærvet eller indebære nogen risiko, bør oplagres særskilt.
- 1.4.2. Der bør ligeledes være lagerrum til rene bure, instrumenter og andet udstyr til rådighed.
- 1.4.3. Rengørings- og vaskerummet bør være stort nok til at rumme de installationer, der er nødvendige til afgiftning og rensning af brugt udstyr. Rengøringsprocessen bør tilrettelægges således, at strømmen af rent og snavset udstyr holdes adskilt for at forebygge forurening af netop rensede udstyr. Vægge og gulve bør være dækket med et tilstrækkeligt modstandsdygtigt overflademateriale, og ventilationssystemet bør have en så tilpas stor kapacitet, at det kan fjerne al den overskydende varme og fugtighed.
- 1.4.4. Der bør tages behørig hygiejniske hensyn ved opbevaring og fjernelse af døde dyr samt affald fra dyrene. Er det ikke muligt eller ønskeligt at afbrænde affaldet på stedet, bør der træffes egnede foranstaltninger med henblik på betryggende bortskaffelse af dette materiale under behørig hensyntagen til lokale bestemmelser og vedtægter. Der bør træffes særlige beskyttelsesforanstaltninger i forbindelse med stærkt giftigt eller radioaktivt affald.
- 1.4.5. Udformingen og anlæggelsen af særlige arealer til motion bør opfylde de samme normer som staldlokalerne. Korridorerne bør være brede nok til at muliggøre nem flytning af det transportable udstyr.

2. MILJØET I STALDLOKALERNE OG KONTROL HERMED

2.1. Ventilation

- 2.1.1. Staldlokalerne bør være forsynet med et tilstrækkeligt ventilationssystem, som kan opfylde de krav, der måtte stilles i forbindelse med den art, der huses her. Formålet med ventilationssystemet er at tilvejebringe frisk luft og holde niveauet af lugtgener, skadelige luftarter, støvgener og muligheder for infektioner af enhver art tilpas lavt nede. Der bør ligeledes tages hensyn til fjernelse af overskudsvarme og -fugt.
- 2.1.2. Luften i rummet bør fornyes med hyppige intervaller. Normalt er det tilstrækkeligt med en ventilationsfrekvens på 15 til 20 gange udskiftning af luften i timen. Det kan dog i visse tilfælde, hvor belægningsgraden er lav, være tilstrækkeligt med 8 til 10 udskiftninger af luften i timen, eller der er eventuelt slet ikke behov for en mekanisk ventilation overhovedet. Andre forhold kan nødvendiggøre en langt højere luftudskiftningsfrekvens. Recirkulering af ubehandlet luft bør undgås. Det bør dog understreges, at selv det mest effektive system ikke kan kompensere for ringe rutinemæssig renholdelse eller forsømmelighed.
- 2.1.3. Ventilationssystemet bør være udformet på en sådan måde, at skadelig træk undgås.
- 2.1.4. Rygning i rum, hvor der holdes dyr, bør forbydes.

2.2. Temperatur

- 2.2.1. I tabel 1 er anført det spektrum, inden for hvilket det henstilles, at temperaturen holdes nogenlunde konstant. Det bør ligeledes understreges, at tallene kun gælder for voksne, normale dyr. Nyfødte dyr og

ungdyr vil ofte kræve langt højere temperaturer. Temperaturen i lokalerne bør reguleres i forhold til eventuelle ændringer i dyrenes egen varmeregulering, som kan skyldes særlige fysiologiske forhold eller virkningerne af de pågældende forsøg.

- 2.2.2. Med de klimatiske forhold, der er fremherskende i Europa, kan det være påkrævet at sørge for et ventilationssystem med tilstrækkelig kapacitet til både at opvarme og afkøle den tilførte luft.

- 2.2.3. I brugervirksomheder kan der eventuelt kræves en nøjagtig temperaturkontrol i staldlokalerne, fordi selve miljøets temperatur er en fysisk faktor, som har en kraftig indvirkning på alle dyrs stofskifte.

2.3. Fugtighed

Ekstreme udsving i den relative luftfugtighed (RF) har negativ indvirkning på dyrenes sundhed og velbefindende. Det anbefales derfor, at RF-niveauet i staldlokalerne nøje afpasses efter den art, der er tale om i de pågældende tilfælde, og den bør normalt holdes konstant på $55\% \pm 10\%$. Fugtighedsgrader på under 40% og over 70% RF over længere perioder bør undgås.

2.4. Belysning

I rum uden vinduer er det nødvendigt at sørge for kontrolleret belysning både med henblik på at dække dyrenes biologiske behov og for at skabe et tilfredsstillende arbejdsmiljø. Det er ligeledes nødvendigt at føre kontrol med lysstyrken og med den daglige cyklus og mørke. Holdes der albinoer, bør der tages fornødent hensyn til disses lysfølsomhed (jf. ligeledes 2.6).

2.5. Støj

Støj kan være en betydningsfuld forstyrrende faktor i dyrenes indelukker. Stald- og forsøgslokaler bør være isoleret mod kraftige støjkluder i de hørlige og i de højere frekvenser for at undgå forstyrrelser i dyrenes adfærd og fysiologi. Pludselig støj kan medføre betydelige ændringer i de organiske funktioner, men i og med, at denne støj ofte er uundgåelig, er det undertiden tilrådeligt at sørge for, at opbevaringsrummene og forsøgslokalerne er forsynet med en permanent lydpåvirkning med moderat styrke såsom blid musik.

2.6. Alarmsystemer

Et anlæg, som rummer et stort antal dyr, er sårbart. Det anbefales derfor, at et sådant anlæg beskyttes behørigt ved, at der installeres anordninger til brandsporing og kontrol med uvedkommendes indtrængen. Tekniske mangler eller sammenbrud i ventilationssystemet er en anden risikofaktor, som i givet fald kan bevirke, at dyrene skræmmes eller endog dør som følge af kvælning og overophedning, eller som i mindre alvorlige tilfælde får sådanne negative virkninger for et forsøg, at dette mislykkes og må gøres om igen. Der bør derfor installeres tilstrækkeligt overvågningsudstyr i forbindelse med varme- og ventilationsanlægget for at gøre det muligt for personalet at overvåge dets funktion i al almindelighed. I givet fald bør der tilvejebringes en nødgenerator med henblik på at opretholde driften af de installationer, der holder dyrene i live, samt belysningen i tilfælde af, at strømforsyningen svigter enten ved et uheld eller en afbrydelse. Der bør på et overskueligt sted være opsat letforståelige instruktioner med hensyn til, hvad der skal foretages i nødsituationer. Det anbefales at installere alarmer i forbindelse med store fiskebassiner i tilfælde af, at vandforsyningen svigter. Det bør omhyggeligt sikres, at alarmsystemernes drift forstyrrer dyrene mindst muligt.

3. PASNING

3.1. Helbred

- 3.1.1. Den ansvarlige for virksomhedens drift bør sikre, at der foretages regelmæssig inspektion af dyrene og tilsyn med omgivelser og pasning ved en dyrlæge eller en anden kompetent person.

- 3.1.2. Af hensyn til eventuelle helbredsmæssige risici for dyrene bør der ofres rimelig opmærksomhed på personalets sundhed og hygiejne.

3.2. Indfangning

Vilde og herreløse dyr bør kun indfanges under anvendelse af humane metoder og af erfarne personer med et indgående kendskab til de vaner og miljøer, der er karakteristiske for de dyr, der skal indfanges. Skal der bruges et bedøvelsesmiddel eller et andet medikament ved indfangningen, bør dette administreres af en dyrlæge eller en anden kompetent person. Et dyr, der er alvorligt såret, bør snarest muligt bringes til behandling hos en dyrlæge. Kan dyret efter dennes opfattelse kun leve videre med lidelser eller smerte, bør det straks aflives på human måde. Er der ingen dyrlæge, bør et dyr, der eventuelt er alvorligt såret, straks aflives på human måde.

3.3. Pakning og transport

Al transport af dyr er utvivlsomt en alvorlig belastning for disse og bør mildnes mest muligt. Dyr, der skal transporteres, bør være i god helbredstilstand, og det er afsenderens pligt at sikre, at dette er tilfældet. Dyr, som er syge eller på anden vis i dårlig stand, bør aldrig udsættes for nogen form for transport, som ikke er nødvendig for behandling eller diagnose. Særlig omhu bør ofres på drægtige hunner på et fremskredent stadium af svangerskabet. Hunner, som kan formodes at nedkomme under transporten eller har født inden for de foregående 48 timer, samt deres unger bør slet ikke transporteres. Både afsender og modtager bør træffe alle tænkelige sikkerhedsforanstaltninger med hensyn til pakning, stuvning og transport for at undgå unødigt lidelse som følge af utilstrækkelig ventilering, udsættelse for ekstreme temperaturer, mangel på foder og vand, lange forsinkelser m.v. Modtageren bør være korrekt informeret om alle enkeltheder i transporten og om særlige dokumentariske oplysninger for at kunne sikre en hurtig behandling og modtagelse på ankomststedet. Det bemærkes, at for så vidt angår international transport af dyr finder direktiv 77/489/EØF og 81/389/EØF anvendelse; det anbefales ligeledes nøje at overholde de enkelte landes love og administrative bestemmelser samt IATA's (International Air Transport Association) og AATA's (Animal Air Transport Association) bestemmelser om transport af levende dyr.

3.4. Modtagelse og udpakning

Forsendelserne af dyr bør modtages og pakkes ud uden unødigt forsinkelse. Efter at være blevet inspiceret bør dyrene overflyttes til rene bure eller indelukker og forsynes med foder og vand efter behov. Syge eller på anden vis svækkede dyr bør holdes under nøje observation og adskilt fra andre dyr. De bør undersøges af en dyrlæge eller en anden kompetent person snarest muligt og om nødvendigt underkastes behandling. Dyr, som ikke har mulighed for at komme sig igen, bør straks aflives på human måde. Endelig skal alle modtagne dyr registreres og mærkes i overensstemmelse med direktivets artikel 17 og 18 samt artikel 19, stk. 5. Transportkasser bør destrueres med det samme, dersom det er umuligt at dekontaminere disse fuldstændigt.

3.5. Karantæne, isolation og akklimatisering

3.5.1. Formålene med karantæne er:

- a) at beskytte andre dyr i etablisementet;
- b) at beskytte mennesker mod zoonotisk infektion;
- c) at fremme god videnskabelig praksis.

Medmindre helbredstilstanden for dyr, der indføres i en virksomhed, er tilfredsstillende, anbefales det, at de gennemgår en vis karantæneperiode. I visse tilfælde som f.eks. hundegalskab (rabies) kan denne periodes længde eventuelt være fastlagt i medlemsstatens nationale lovgivning. I andre tilfælde vil den variere noget og bør da fastsættes af en kompetent person alt afhængigt af forholdene, normalt den dyrlæge, der er udpeget af virksomheden (jf. ligeledes tabel 2).

Dyr kan eventuelt anvendes til forsøg i selve karantæneperioden, når blot de er blevet akklimatiseret til deres nye miljø og ikke indebærer nogen nævneværdig smittefare for andre dyr eller mennesker.

3.5.2. Det anbefales, at der er sørget for afsides faciliteter, hvori man kan isolere dyr, som viser tegn på eller mistænkes for at være syge, og som eventuelt kan indebære sundhedsfare for mennesker eller andre dyr.

3.5.3. Selv når dyrene synes at være i god helbredstilstand, er det god almindelig praksis at lade dem gennemgå en vis akklimatisering over en periode, inden de benyttes til forsøg. Det krævede tidsrum afhænger af en række forskellige faktorer såsom den belastning, dyrene har været udsat for, hvilket igen afhænger af mange forskellige faktorer såsom transportens varighed og dyrets alder. Dette tidsrum bør fastsættes af en kompetent person.

3.6. Anbringelse i bur

3.6.1. Der kan skelnes mellem to bredt omfattende systemer til opbevaring af dyr.

For det første er der systemer bestående af opdrætter-, leverandør- og brugervirksomheder på det bio-medicinske område, som er udformet med henblik på at huse sådanne dyr som mindre gnavere, kaniner, rovdyr, fugle og primater (bortset fra mennesker), undertiden også drøvtyggere, svin og heste. Foreslåede retningslinjer for bure, indelukker, løbegårde og stalde, som er egnede til brug i disse faciliteter, fremgår af tabel 3 til 13. Yderligere vejledning vedrørende mindste gulvarealer i bure fremgår af figur 1 til 7. Desuden indeholder figur 8 til 12 en tilsvarende vejledning for vurdering af belægningsgraden i bure.

For det andet er der det system, der hyppigt forekommer i virksomheder, som kun udfører forsøg med landbrugsdyr eller lignende større dyrearter. Faciliteterne i disse etableringer bør ikke være ringere end dem, der kræves i henhold til de gældende veterinære normer.

3.6.2. Bure og indelukker bør ikke fremstilles af materiale, som er sundhedsfarligt for dyrene, og udformningen af disse bør være sådan, at dyrene ikke kan sår sig selv, ligesom de — medmindre de er beregnet til at kasseres efter brugen — bør være fremstillet af et modstandsdygtigt materiale, som er velegnet til rengørings- og dekontamineringspraksis. Navnlig bør opmærksomheden rettes mod udformningen af burenes og indelukkerens gulve, som bør variere alt efter dyrenes art og alder og være udformet med henblik på at lette fjernelsen af gødning.

3.6.3. Indelukker bør være udformet med henblik på artens velbefindende. Med disse bør det være muligt at dække visse etologiske behov (f.eks. behovet for at klatre, skjule sig eller søge midlertidig tilflugt), og de bør være udformet med henblik på effektiv udrensning og udelukkelse af kontakt med andre dyr.

3.7. Fodring

3.7.1. Under udvælgelsen, fremstillingen og forberedelsen af dyrefoder bør der træffes forholdsregler med henblik på at forebygge kemisk, fysisk og mikrobiologisk forurening heraf. Foderet bør pakkes i tætte, lukkede sække, som i givet fald stemples med produktionsdatoen. Pakning, transport og oplagring bør ligeledes være af en sådan kvalitet, at man undgår forurening, forringelse eller ødelæggelse. Lagerrummene bør være kølige, mørke, tørre samt skadedyrs- og insektfrie. Foder, der hurtigt fordærves, såsom grønfoder, grønsager, frugt, kød fisk m.v., bør oplagres i kølerum, køleskabe eller fryser.

Alle foderbeholdere og -trug samt andre redskaber, der anvendes til fodring, bør rengøres regelmæssigt og om nødvendigt steriliseres. Giver der fugtigt foder eller bliver foderet let forurenede af vand, urin o.a., er det nødvendigt at gøre rent dagligt.

3.7.2. Processen for den daglige fodring kan variere alt efter den pågældende art, men den bør foregå således, at dyrets fysiologiske behov opfyldes. Der bør drages omsorg for, at hvert dyr har adgang til foderet.

3.8. Vand

3.8.1. Der bør altid være adgang for dyrene til uforurenede drikkevand. Under transport kan det accepteres, at der forefindes vand som del af vådt foder. Vand er imidlertid hjemsted for alle mulige mikroorganismer, og vandforsyningen bør derfor være indrettet således, at der er mindst mulig sundhedsfare forbundet hermed. Der findes her to alment udbredte metoder, nemlig flasker og automatiske systemer.

3.8.2. Flasker anvendes ofte i forbindelse med mindre dyr såsom gnavere og kaniner. Når der anvendes flasker, bør disse være fremstillet af gennemsigtigt materiale, så deres indhold kan overvåges. De bør være udformet med bred munding, så de let og effektivt kan renses, og såfremt der anvendes et plaststof, bør dette være brudsikkert. Låg, stopanordninger og rør bør ligeledes kunne steriliseres og være lette at rense. Alle flasker med tilbehør bør skilles ad, renses og steriliseres med rimelige og regelmæssige mellemrum. Det er at foretrække, at flaskerne udskiftes med rene steriliserede i stedet for at blive fyldt igen i staldlokalerne.

3.8.3. Automatiske drikkesystemer bør regelmæssigt kontrolleres, passes og skylles for at undgå ulykker og spredning af infektioner. Anvendes bure med fast bund, bør der sørges for, at risikoen for oversvømmelse er så lille som muligt. Regelmæssig bakteriologisk afprøvning af systemet er ligeledes nødvendig for at overvåge vandets kvalitet.

3.8.4. Vand, der tappes fra det offentlige ledningsnet, rummer visse mikroorganismer, som normalt anses for at være uskadelige, medmindre der er tale om visse mikrobiologisk definerede dyrearter. I så fald bør vandet behandles. Vand fra offentlige værker er sædvanligvis tilsat klor for at hæmme mikroorganismernes vækst. Denne klorering er ikke altid tilstrækkelig til at holde væksten af visse potentielt sygdomsfremkaldende faktorer nede, f.eks. Pseudomonas. Som yderligere sikkerhedsforanstaltning kan klorindholdet i vandet forøges eller vandet kan tilsættes syre for at opnå den ønskede virkning.

3.8.5. Inden for fisk, padder og krybdyr er der tale om meget store variationer fra art til art med hensyn til følsomhed over for syrer, klor og andre kemikalier. Derfor bør der sørges for, at vand til brug i akvarier og tanke er tilpasset til de behov og tolerancegrænser, der gælder for de enkelte arter.

3.9. Leje

Strøelsen bør være tør, væskeabsorberende, støvfri, ugiftig og fri for infektionsfremkaldende stoffer eller skadedyr eller enhver anden form for forurening. Der bør drages særlig omsorg for at undgå, at der benyttes savsmuld eller strøelse af træ, som er blevet behandlet med kemiske midler. Visse bi- eller spilprodukter fra industrien såsom papiraffald kan anvendes.

3.10. Motionering og håndtering

3.10.1. Det tilrådes at benytte enhver mulig lejlighed til at give dyrene motion.

3.10.2. Et dyrs adfærd under et forsøg afhænger i høj grad af dets tillidsforhold til mennesker, og dette må fortsat udvikles. Vilde eller herreløse dyr vil formentlig adrig blive ideelle forsøgsdyr. Det forholder sig anderledes med tamdyr, som er født og opvokset i nær kontakt med mennesker. Det én gang etablerede tillidsforhold bør imidlertid opretholdes. Det anbefales derfor, at de hyppige kontakter vedblivende finder sted, så dyrene bliver fortrolige med menneskers tilstedeværelse og aktivitet. I givet fald bør der ofres tid på at snakke med, røre ved og pleje dyrene. Personalet bør være venligt, hensynsfuldt og bestemt i omgangen med dyrene.

3.11. Renholdelse

3.11.1. Et anlægs standard afhænger i høj grad af hygiejnen. Der bør gives nøje instruktioner med hensyn til udskiftning af strøelsen i bure og indelukker.

3.11.2. Der bør indføres en fyldestgørende rutine med hensyn til rengøring, afvaskning, dekontaminering og i givet fald sterilisering af bure og tilbehør, flasker og andet udstyr. Der bør ligeledes etableres en meget høj renligheds- og ordensstandard i forbindelse med staldlokaler samt vaske- og oplagingsrum.

3.11.3. Der bør finde regelmæssig rengøring og i givet fald udskiftning sted af de materialer, der udgør bundlaget i udendørs indelukker, bure og løbegårde, for at undgå, at disse bliver årsag til infektion og udbredelse af parasitter.

3.12. Aflivning af dyr på human måde

2.12.1. Alle humane metoder til aflivning af dyr kræver ekspertviden, som kun kan opnås ved hensigtsmæssig optræning.

3.12.2. Et dyr, der er dybt bevidstløst, kan aflives ved åbning af pulsårerne, men medikamenter, som lammer musklerne inden bevidstløshedens indtræden, medikamenter med samme virkninger som curare-gift samt aflivning med elektricitet, uden at strømmen løber igennem dyrets hjerne, bør ikke benyttes, medmindre dyret forinden er blevet bedøvet.

De døde dyr bør opbevares, indtil dødsstivheden (rigor mortis) er indtrådt.

TABEL 1

Retningslinjer for rummenes temperatur
(dyr, der holdes i bure, indelukker eller indendørs løbegårde)

Art eller artsgruppe	Optimalt spektrum °C
Primater (bortset fra mennesker) fra den nye verden	20 - 28
Mus	20 - 24
Rotte	20 - 24
Guldhamster	20 - 24
Hoppemus (Gerbillus)	20 - 24
Marsvin	20 - 24
Primater (bortset fra mennesker) fra den gamle verden	20 - 24
Vagtel	20 - 24
Kanin	15 - 21
Kat	15 - 21
Hund	15 - 21
Fritte	15 - 21
Høns	15 - 21
Due	15 - 21
Svin	10 - 24
Ged	10 - 24
Får	10 - 24
Kvæg	10 - 24
Hest	10 - 24

NB. I særlige tilfælde, f.eks. hvor der er tale om opbevaring af meget unge dyr eller dyr uden hår, kan det eventuelt være påkrævet med højere rumtemperaturer end de anførte.

TABEL 2

Retningslinjer for lokale karantæneperioder

Indledende bemærkning: For importerede dyr gælder, at alle karantæneperioder bør være underlagt medlemsstaternes nationale bestemmelser. Med hensyn til lokale karantæneperioder bør perioden fastsættes af en kompetent person alt afhængigt af forholdene, normalt en dyrlæge, som er udpeget af virksomheden.

Art	Dage
Mus	5 - 15
Rotte	5 - 15
Hoppemus (Gerbillus)	5 - 15
Marsvin	5 - 15
Guldhamster	5 - 15
Kanin	20 - 30
Kat	20 - 30
Hund	20 - 30
Primater (bortset fra mennesker)	40 - 60

TABEL 3

Retningslinjer for opbevaring i bur af mindre gnavere og kaniner
(på lager og under forsøgene)

Art	Mindste gulvareal i bur cm ²	Mindste burhøjde cm
Mus	180	12
Rotte	350	14
Guldhamster	180	12
Marsvin	600	18
Kanin 1 kg	1 400	30
2 kg	2 000	30
3 kg	2 500	35
4 kg	3 000	40
5 kg	3 600	40

NB. Ved »burhøjde» forstås den lodrette afstand fra burgulvet til den øverste vandrette del af låget eller buret.

Ved planlægningen af forsøg bør opmærksomheden være rettet mod dyrernes eventuelle fortsatte vækst med henblik på at sikre tilstrækkelig plads i henhold til denne tabel under samtlige faser i forsøget.

Jf. ligeledes figur 1 til 5 og 8 til 12.

TABEL 4

Retningslinjer for opbevaring i bur af mindre gnavere med unger

Art	Mindste gulvareal i bur til moderdyr og unger cm ²	Mindste burhøjde cm
Mus	200	12
Rotte	800	14
Guldhamster	650	12
Marsvin	1 200	18
Marsvin i flokke	1 000 pr. voksent individ	18

NB. Med hensyn til definitionen af burhøjde se fodnote til tabel 3.

TABEL 5

Retningslinjer for opbevaring i bur af kaniner med unger

Vægt af moderdyr kg	Mindste gulvareal i bur pr. hun med unger m ²	Mindste burhøjde cm	Mindste areal for redepladsgulv m ²
1	0,30	30	0,10
2	0,35	30	0,10
3	0,40	35	0,12
4	0,45	40	0,12
5	0,50	40	0,14

NB. Med hensyn til definitionen af burhøjde se fodnote til tabel 3.

Det mindste burgulvareal pr. moderdyr med unger indbefatter også redepladsens gulvareal.

Jf. ligeledes figur 6.

TABEL 6

Retningslinjer for opbevaring af katte

(under forsøg og med unger)

Vægt af kat kg	Mindste gulvareal i bur pr. kat m ²	Mindste burhøjde cm	Mindste gulvareal i bur pr. moderdyr med unger m ²	Mindste gulvareal i indekammer pr. moderdyr med unger m ²
0,5 - 1	0,2	50	—	—
1 - 3	0,3	50	0,58	2
3 - 4	0,4	50	0,58	2
4 - 5	0,6	50	0,58	2

NB. Opbevaring af katte i bur bør begrænses til et minimum. Katte, der indespærres på denne måde, bør lukkes ud med henblik på motion mindst én gang i døgnet, hvor dette er uden betydning for forsøget. Indelukker til katte bør være udstyret med sandkasser, tilstrækkelig hyldeplads til hvile samt genstande, der egner sig til klatring og slibning af klørne.

Ved »burhøjde« forstås den lodrette afstand mellem gulvets højeste punkt og det laveste punkt øverst i buret.

Ved beregningen af det mindste gulvareal kan hyldearealet også medregnes. Det mindste burgulvareal pr. moderdyr med unger indbefatter også de 0,18 m², der udgøres af killingekassen.

Jf. ligeledes figur 7.

TABEL 7

Retningslinjer for opbevaring af hunde i bur
(under forsøg)

Hundens højde indtil øverste punkt af skulderen cm	Mindste gulvareal i bur pr. hund m ²	Mindste burhøjde cm
30	0,75	60
40	1,00	80
70	1,75	140

NB. Hunde bør ikke opbevares i bur længere end absolut nødvendigt af hensyn til forsøget. Hunde i bur bør lukkes ud med henblik på motion mindst én gang i døgnet, medmindre dette er uforeneligt med forsøgets formål. Der bør fastsættes en tidsfrist, ud over hvilken en hund ikke bør være spærret inde uden daglig motion. Motionsarealer bør være store nok til at give hunden tilstrækkelig bevægelsesfrihed. Der bør ikke anvendes tremmegulve i hundebure, medmindre forsøget kræver det.

Set i lyset af de store forskelle i højde og den begrænsede indbyrdes sammenhæng mellem højde og vægt af forskellige hunderacer bør burhøjden være baseret på kropshøjden op til skulderen af hvert individ. Som hovedregel bør mindsteburhøjden være to gange dyrets højde indtil skulderen.

Med hensyn til definitionen af burhøjde se fodnote til tabel 6.

TABEL 8

Retningslinjer for opbevaring af hunde i indelukker
(på lager og under forsøg samt for moderdyr med unger)

Hundens vægt kg	Mindste gulvareal i indelukke pr. hund m ²	Mindste tilstødende motionsareal pr. hund	
		indtil tre hunde m ²	over tre hunde m ²
< 6	0,5	0,5 (1,0)	0,5 (1,0)
6 - 10	0,7	1,4 (2,1)	1,2 (1,9)
10 - 20	1,2	1,6 (2,8)	1,4 (2,6)
20 - 30	1,7	1,9 (3,6)	1,6 (3,3)
> 30	2,0	2,0 (4,0)	1,8 (3,8)

NB. Tallene i parentes angiver det samlede areal pr. hund, dvs. indelukkets areal plus det tilstødende motionsareal. Hunde, der opbevares varigt udendørs, bør have adgang til en form for læ, hvor de kan beskytte sig mod dårligt vejr. Hvor der opbevares hunde på tremmegulve, bør der findes et fast underlag til sovested. Tremmegulve bør ikke benyttes, medmindre forsøget kræver det. Skillevægge mellem indelukker bør være udformet, så de forhindrer hundene i at såre hinanden.

Fra alle indelukker bør der være passende afløbsforhold.

TABEL 9

Retningslinjer for opbevaring i bur af primater (bortset fra mennesker)
(på lager og under forsøg samt med unger)

Indledende bemærkning: På grund af de meget store indbyrdes afvigelser med hensyn til størrelse og særlig kendetegn for primaternes vedkommende er det særlig vigtigt, at disses bure opfylder deres specielle behov, både hvad angår form, indvendige installationer og dimensioner. Burets samlede rumfang er for primater mindst lige så vigtigt som gulvarealet. Generelt set bør burhøjden, i hvert fald for menneskeabers og andre større abers vedkommende, være burets største mål. Burerne bør være så høje, at dyrerne i det mindste har mulighed for at stå oprejst. Mindsteburhøjden for brachiatorer bør være stor nok til at gøre det muligt for dyrene at svinge sig fuldt udstrakt fra loftet, uden at deres poter rører burgulvet. I givet fald bør der anbringes klatrestativer, der gør det muligt for primaterne at benytte sig af den øverste del af buret.

Indbyrdes forenelige primater kan eventuelt opbevares to sammen i et fælles bur. Hvor de ikke kan opbevares parvis, bør deres bure være placeret således, at de kan se hinanden, men det bør ligeledes være muligt at undgå dette, hvis det er nødvendigt.

På grundlag af disse bemærkninger udgør nedenstående tabel en generel vejledning for opbevaring i bur af de oftest anvendte artsgrupper (overfamilierne Ceboidea og Cercopithecoidea).

Primatens vægt kg	Mindste gulvareal i bur for ét til to dyr m ²	Mindste burhøjde cm
< 1	0,25	60
1 – 3	0,35	75
3 – 5	0,50	80
5 – 7	0,70	85
7 – 9	0,90	90
9 – 15	1,10	125
15 – 25	1,50	125

NB. Med hensyn til definitionen af burhøjde se fodnote til tabel 6.

TABEL 10

Retningslinjer for opbevaring af svin i bur
(på lager og under forsøg)

Vægt af svin kg	Mindste gulvareal i bur pr. svin m ²	Mindste burhøjde cm
5 – 15	0,35	50
15 – 25	0,55	60
25 – 40	0,80	80

NB. Tabellen kan ligeledes anvendes på smågrise. Svin bør ikke opbevares i bur, medmindre dette er absolut nødvendigt af hensyn til forsøget, og i så fald kun i det kortest mulige tidsrum.

Med hensyn til definitionen af burhøjde se fodnote til tabel 6.

TABEL 11

Retningslinjer for opbevaring af større landbrugsdyr i indelukker
(på lager og under forsøg i brugervirksomheder)

Art og vægt kg	Mindste gulvareal i indelukke m ²	Mindste længde af indelukke m	Mindste højde af indhegning m	Mindste gulvareal i indelukke for grupper m ² /dyr	Mindste længde af fodertrug pr. individ m
Svin 10 – 30	2	1,6	0,8	0,2	0,20
30 – 50	2	1,8	1,0	0,3	0,25
50 – 100	3	2,1	1,2	0,8	0,30
100 – 150	5	2,5	1,4	1,2	0,35
>150	5	2,5	1,4	2,5	0,40
Får <70	1,4	1,8	1,2	0,7	0,35
Geder <70	1,6	1,8	2,0	0,8	0,35
Kvæg < 60	2,0	1,1	1,0	0,8	0,30
60 – 100	2,2	1,8	1,0	1,0	0,30
100 – 150	2,4	1,8	1,0	1,2	0,35
150 – 200	2,5	2,0	1,2	1,4	0,40
200 – 400	2,6	2,2	1,4	1,6	0,55
>400	2,8	2,2	1,4	1,8	0,65
Fuldvoksne heste	13,5	4,5	1,8	—	—

TABEL 12

Retningslinjer for opbevaring af landbrugsdyr i stalde med båse
(på lager og under forsøg i brugervirksomheder)

Art og vægt kg	Mindste areal i bås m ²	Mindste længde af bås m	Mindste højde af skille- vægge mellem båse m
Svin 100 – 150	1,2	2,0	0,9
>150	2,5	2,5	1,4
Får <70	0,7	1,0	0,9
Geder <70	0,8	1,0	0,9
Kvæg 60 – 100	0,6	1,0	0,9
100 – 150	0,9	1,4	0,9
150 – 200	1,2	1,6	1,4
200 – 350	1,8	1,8	1,4
350 – 500	2,1	1,9	1,4
>500	2,6	2,2	1,4
Fuldvoksne heste	4,0	2,5	1,6

NB. Båsene i staldene bør være store nok til, at dyrene kan ligge bekvemt i dem.

TABEL 13

Retningslinjer for opbevaring af fugle i bur
(på lager og under forsøg i brugervirksomheder)

Art og vægt g.	Mindste areal til én fugl cm ²	Mindste areal til to fugle cm ² /fugl	Mindste areal til tre fugle eller derover cm ² /fugl	Mindste burhøjde cm	Mindste længde af fodertrug pr. fugl cm
Høns 100 – 300	250	200	150	25	3
300 – 600	500	400	300	35	7
600 – 1 200	1 000	600	450	45	10
1 200 – 1 800	1 200	700	550	45	12
1 800 – 2 400	1 400	850	650	45	12
(Fuldvoksne haner)					
> 2 400	1 800	1 200	1 000	60	15
Vagtler 120 – 140	350	250	200	15	4

NB. Ved »areal« forstås produktet af burlængde og burbredde målt indvendigt og vandret; *ikke* produktet af gulvlængden og gulvbredden.

Med hensyn til definitionen af burhøjde se fodnote til tabel 6.

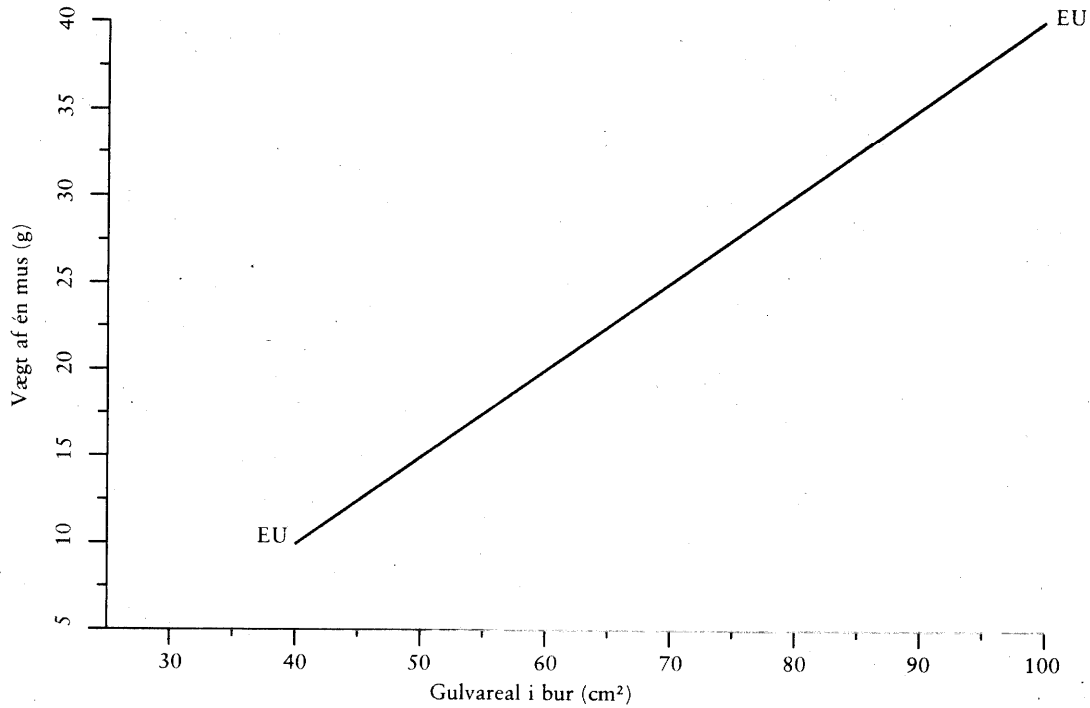
Maskestørrelsen i gulve af trådnat bør højst være 10 × 10 mm for mindre kyllingers vedkommende og 25 × 25 mm for halv voksne kyllinger og fuldvoksne høns. Tråddiameteren bør være mindst 2 mm. Hældningsgraden bør ikke overstige 14° (8°). Vandtrugene bør være lige så lange som fodertrugene. Er der tale om dryppeflasker eller kopper, bør hver fugl have adgang til to. Burene bør være udstyret med siddepinde, og fuglene bør have mulighed for at se hinanden, hvis de er indespærret alene i hver sit bur.

FIGUR 1

Mus
(på lager og under forsøg)

Mindste gulvareal i bur

Ud fra vægten af en mus angiver den fuldt optrukne linje, EU – EU, det mindste areal, som denne bør have til sin rådighed.

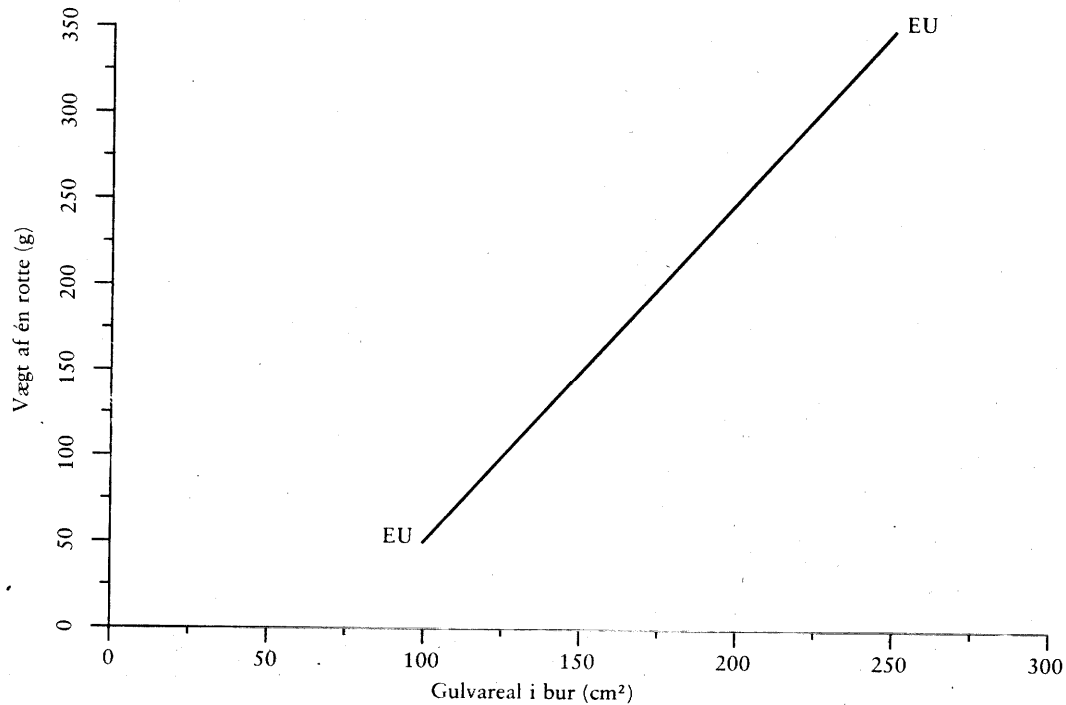

FIGUR 2

Rotter
(på lager og under forsøg)

Mindste gulvareal i bur

Ud fra vægten af en rotte angiver den fuldt optrukne linje, EU – EU, det mindste areal, som denne bør have til sin rådighed.

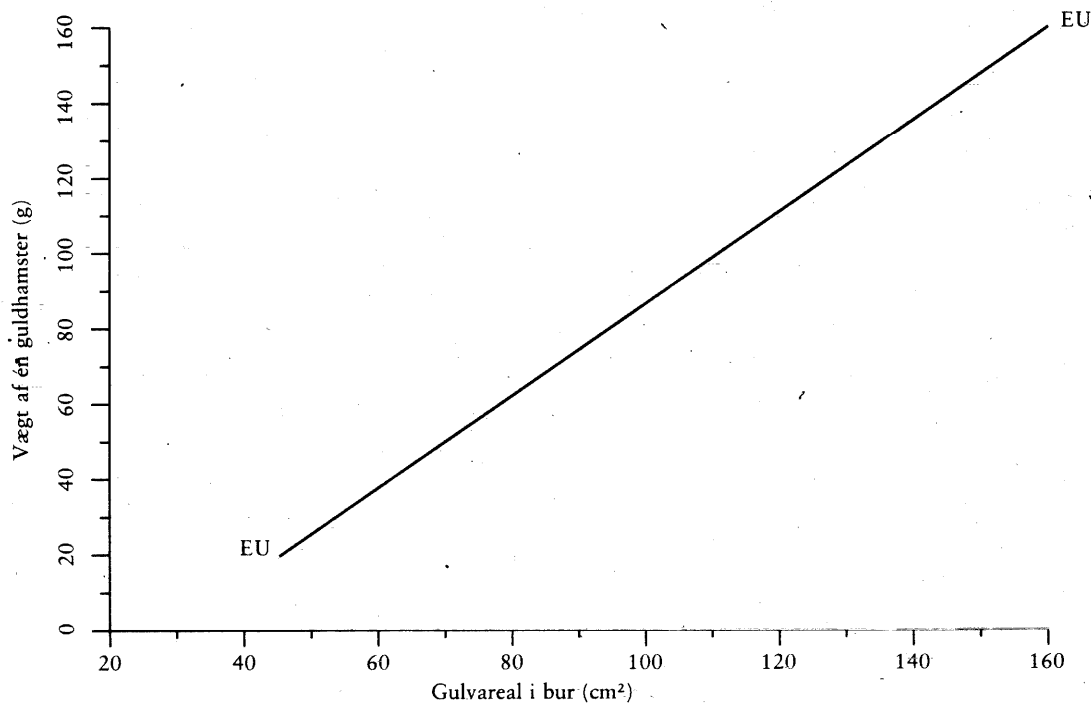

FIGUR 3

Guldhamstere
(på lager og under forsøg)

Mindste gulvareal i bur

Ud fra vægten af en guldhamster angiver den fuldt optrukne linje, EU – EU, det mindste areal, som denne bør have til sin rådighed.

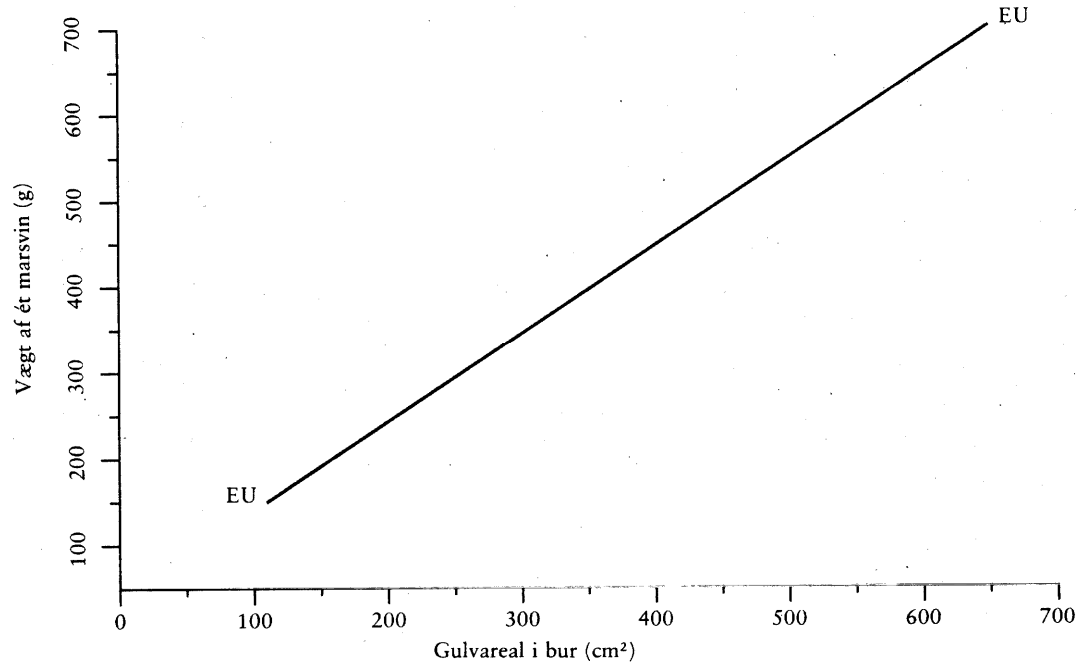

FIGUR 4

Marsvin
(på lager og under forsøg)

Mindste gulvareal i bur

Ud fra vægten af et marsvin angiver den fuldt optrukne linje, EU – EU, det mindste areal, som denne bør have til sin rådighed.

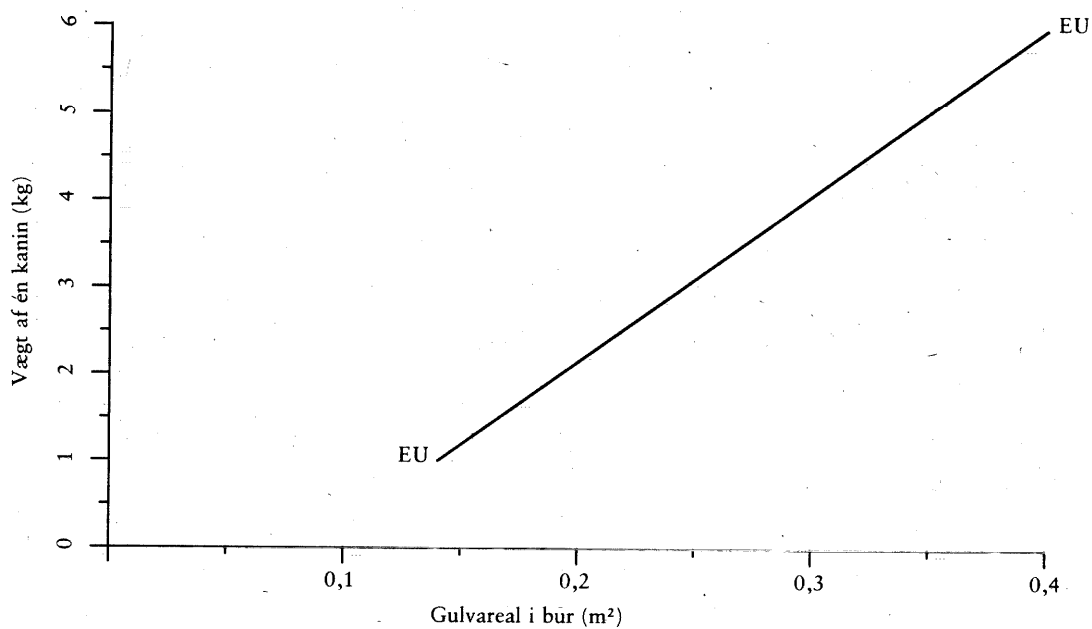
FIGUR 5

Kaniner

(på lager og under forsøg)

Mindste gulvareal i bur

Ud fra vægten af én kanin angiver den fuldt optrukne linje, EU – EU, det mindste areal, som denne bør have til sin rådighed.

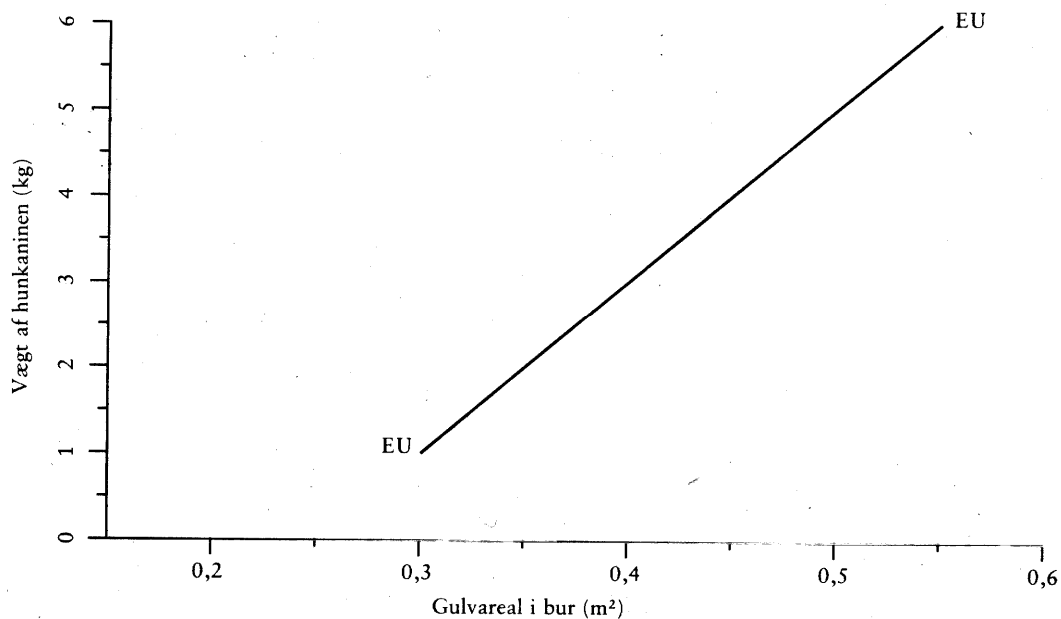
FIGUR 6

Kaniner

(med unger)

Mindste gulvareal i bur for hunkanin, hvis unger endnu ikke er vænnet fra

Ud fra vægten af en hunkanin angiver den fuldt optrukne linje, EU – EU, det mindste areal, som denne bør have til sin rådighed.

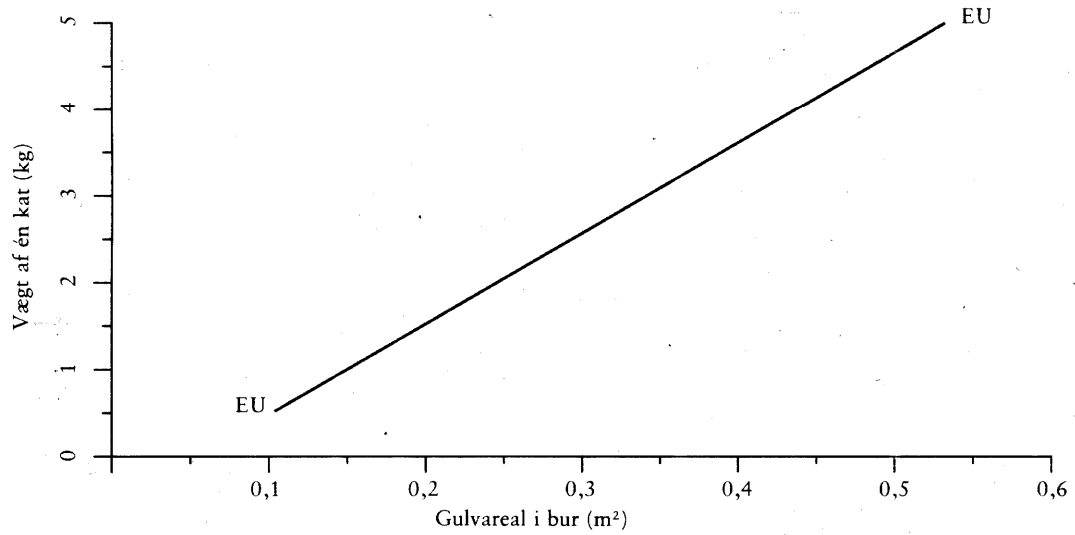

FIGUR 7

Katte
(på lager og under forsøg)
Mindste gulvareal i bur

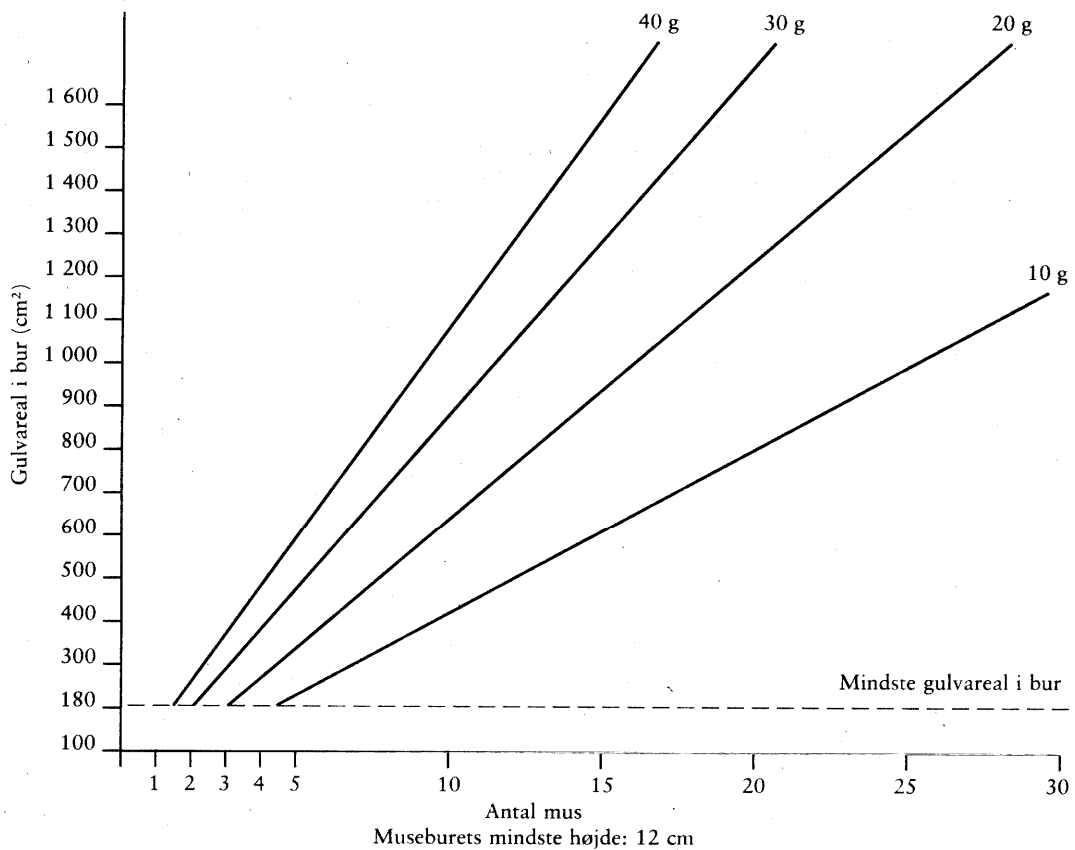
Ud fra vægten af en kat angiver den fuldt optrukne linje, EU – EU, det mindste areal, som denne bør have til sin rådighed.

FIGUR 8

Vejledning vedrørende det indbyrdes forhold mellem antallet af mus pr. bur og gulvareal i bur
(på lager og under forsøg)

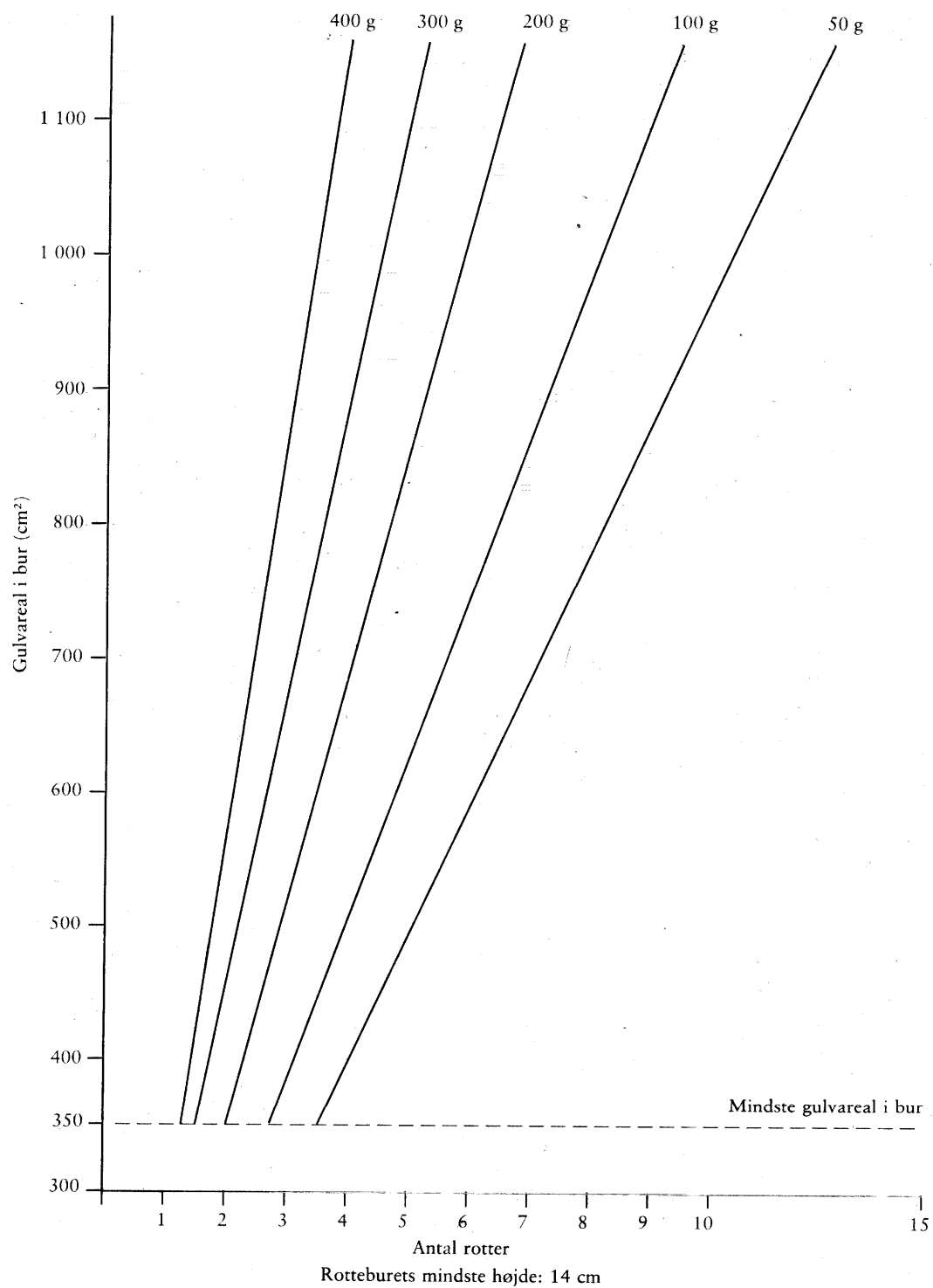
Linjerne repræsenterer den respektive gennemsnitsvægt og svarer til linjen EU – EU i Figur 1.

FIGUR 9

Vejledning vedrørende det indbyrdes forhold mellem antallet af rotter pr. bur og gulvareal i bur
(på lager og under forsøg)

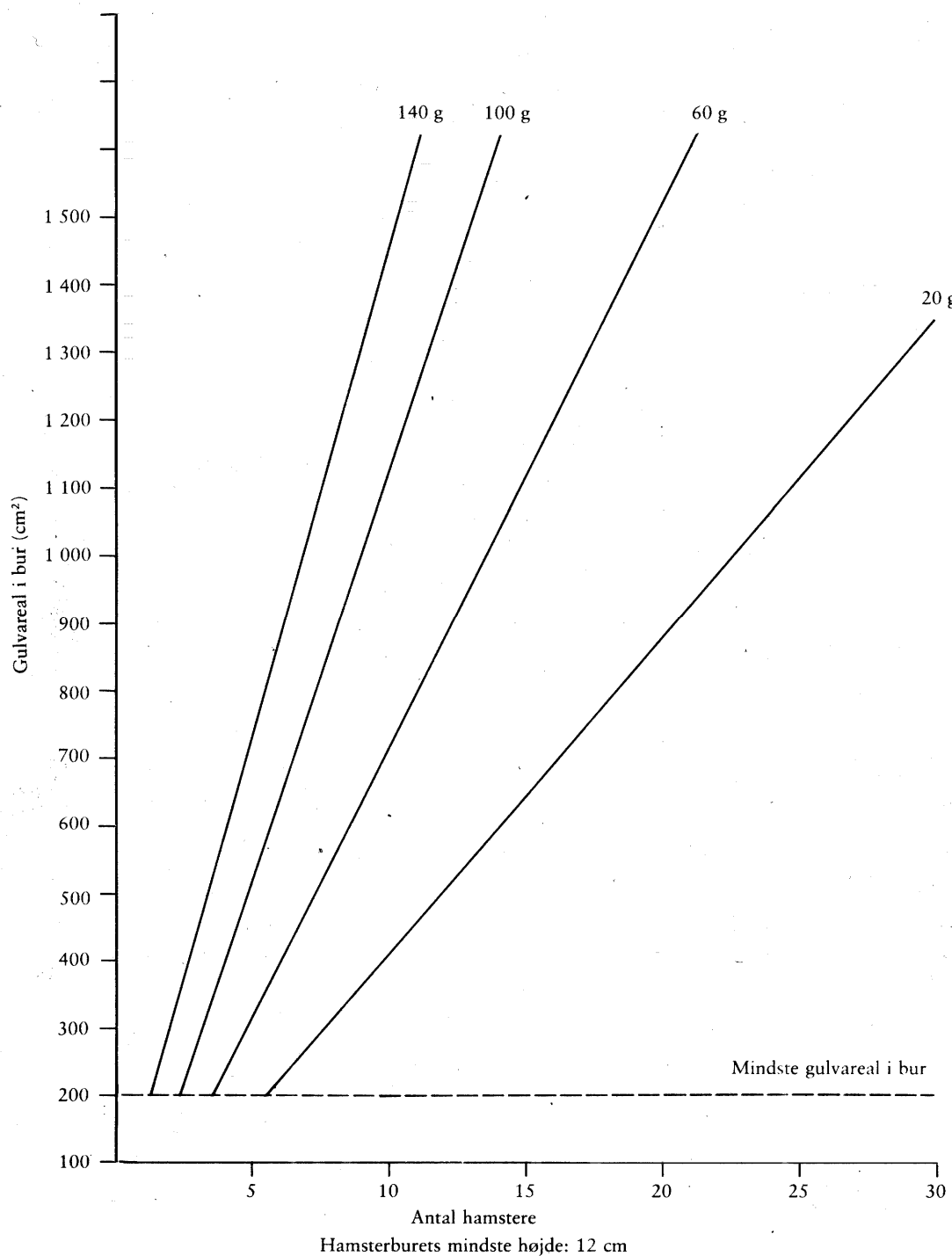
Linjerne repræsenterer den respektive gennemsnitsvægt og svarer til linjen EU - EU i Figur 2.

FIGUR 10

Vejledning vedrørende det indbyrdes forhold mellem antallet af hamstere pr. bur og gulvareal i bur
(på lager og under forsøg)

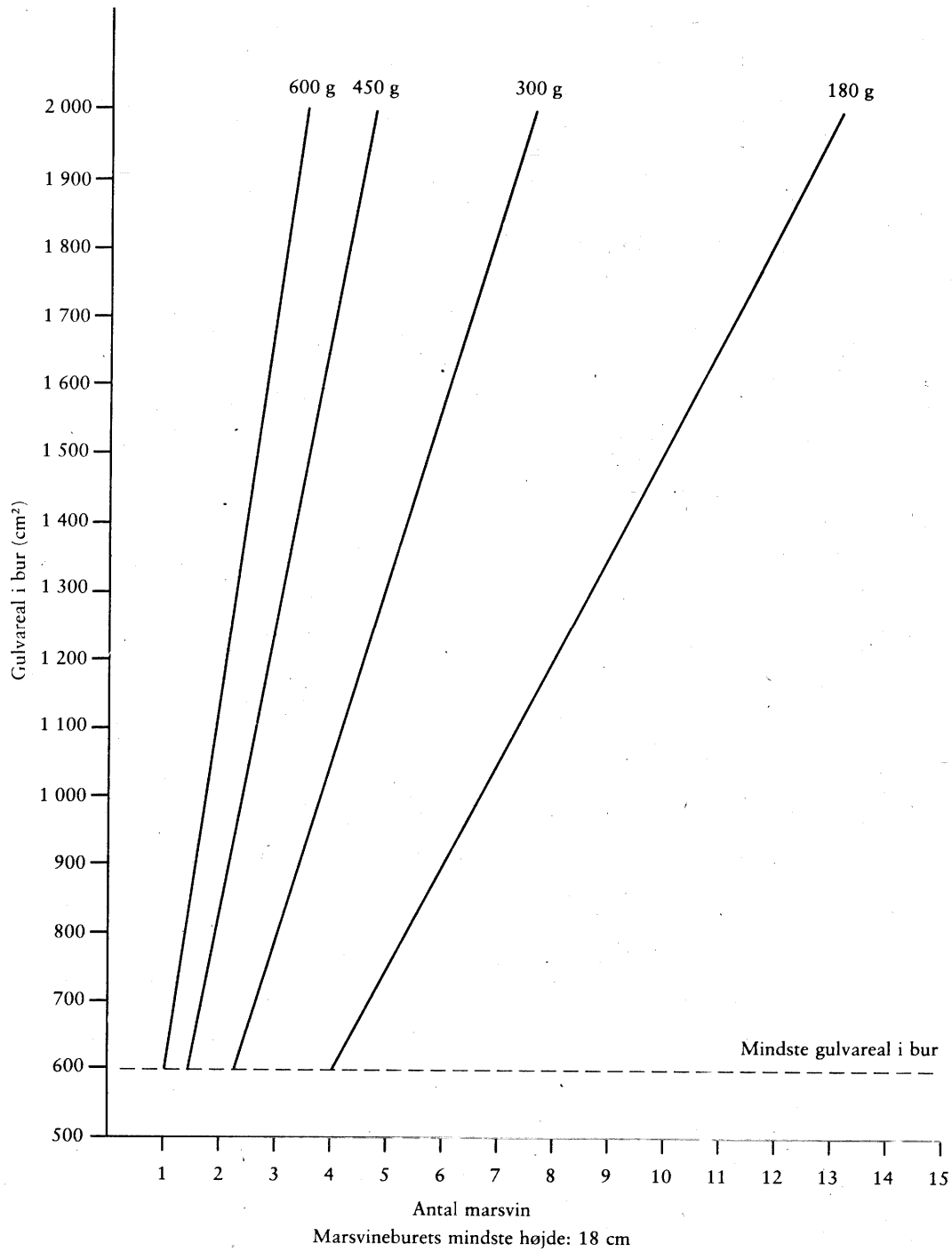
Linjerne repræsenterer den respektive gennemsnitsvægt og svarer til linjen EU – EU i Figur 3.

FIGUR 11

Vejledning vedrørende det indbyrdes forhold mellem antallet af marsvin pr. bur og gulvareal i bur
(på lager og under forsøg)

Linjerne repræsenterer den respektive gennemsnitsvægt og svarer til linjen EU-EU i Figur 4.

FIGUR 12

Vejledning vedrørende det indbyrdes forhold mellem antallet af kaniner pr. bur og gulvareal i bur (på lager og under forsøg)

Linjerne repræsenterer den respektive gennemsnitsvægt og svarer til linjen EU-EU i Figur 5.

